

POSTANOWIENIE

30 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 30 czerwca 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku M.M.

z udziałem M.S., I.Ś. i G.S.

o stwierdzenie nabycia spadku po H.M.,

na skutek skargi kasacyjnej M.S.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Lublinie

z 23 sierpnia 2023 r., II Ca 1108/22,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2) zasądza od uczestniczki M.S. na rzecz wnioskodawczyni M.M. kwotę 540 (pięćset czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia uczestniczce odpisu niniejszego postanowienia do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 23 sierpnia 2023 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił obie apelacje uczestniczek M.S. i I.Ś. od postanowienia Sądu Rejonowego Lublin – Zachód w Lublinie z 28 czerwca 2022 r., stwierdzającego, że spadek po H. M., na podstawie testamentu notarialnego z 17 września 2013 r., otwartego i ogłoszonego

w Sądzie Rejonowym Lublin-Zachód w Lublinie 16 października 2019 r., nabyła w całości siostra spadkodawczyni wnioskodawczyni M. M.

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu Rejonowego, że testament notarialny z dnia 17 września 2013 r. - w przeciwieństwie do testamentu własnoręcznego z 10 maja 2014 r. - jest ważny, ponieważ w tamtym okresie H.M. nie znajdowała się w stanie wyłączającym świadome podjęcie decyzji i wyrażenie woli.

Od postanowienia Sądu drugiej instancji skargę kasacyjną złożyła uczestniczka M.S.

Skarżąca we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołała się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.

Jej zdaniem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne wymagające rozstrzygnięcia, dotyczące zakresu opinii biegłych w sprawach stwierdzających ważność testamentu własnoręcznego, tj. czy dopuszczalne jest dokonywanie oceny kreślenia pisma przez testatora wyłącznie przez biegłych psychiatrę oraz psychologa, czy też niezbędne jest dopuszczenie w tym zakresie opinii (ewentualnie sporządzenie jej łącznie) ze specjalistą z zakresu badania pisma ręcznego.

W ocenie skarżącej skarga kasacyjna, jest także oczywiście uzasadniona z uwagi na naruszenie przez Sąd drugiej instancji przepisów prawa procesowego, zwłaszcza art. 233 § 1 w zw. z art. 391 k.p.c. i art. 382 k.p.c., polegającego na przejęciu przez Sąd Okręgowy za własne ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji bez należytych merytorycznych rozważań w tej kwestii, w sytuacji gdy zarzuty apelacji obejmowały przede wszystkim sprzeczność ustaleń Sądu pierwszej instancji ze zgromadzonym materiałem dowodowym, co skutkowało tym, że zarzuty apelacyjne w ten sposób nie zostały rozpoznane. Tymczasem prawidłowa analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego powinna doprowadzić Sąd drugiej instancji do dokładnie odmiennych ustaleń niż te, które poczynił Sąd pierwszej instancji. Podkreśliła, że podstawowym dowodem przesądzającym o treści rozstrzygnięcia była opinia biegłych psychiatry i psychologa, co oznacza, że przeprowadzenie tego dowodu i kontrola odwoławcza z nim związana powinna

nastąpić z należytą starannością i skutkować uzupełnieniem postępowania dowodowego w tym zakresie.

Wnioskodawczyni w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą usuwanie błędów w zakresie wykładni i stosowania prawa w każdej indywidualnej sprawie.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ

35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Zagadnienie prawne sformułowane przez skarżącą nie spełnia wyżej sprecyzowanych w judykaturze Sądu Najwyższego wymagań. Skarżąca nie przytoczyła ani nie uzasadniła takich argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, nie skonkretyzowała przepisów, z którymi związała zaprezentowany problem prawny. W zasadzie ograniczyła się do sformułowania pytania, nie przeprowadzając żadnego pogłębionego wyводу prawnego dla wykazania, że jej wątpliwości stanowią istotne zagadnienie prawne. We wniosku brak jest odniesienia do orzecznictwa Sądu Najwyższego i poglądów doktryny w kwestiach objętych zagadnieniem prawnym. Argumentacja skarżącej jest jednostronna i ogranicza się do przedstawienia własnego poglądu prawnego w opozycji do stanowiska Sądu drugiej instancji.

Ponadto wskazane przez skarżącą zagadnienie prawne, nie ma charakteru abstrakcyjnego, syntetycznego i uniwersalnego, lecz jest osadzone w okolicznościach konkretnej sprawy i jest pytaniem w tej właśnie sprawie sprowadzonym do oceny prawidłowości stosowania prawa procesowego przez Sądy *meriti*, w zakresie przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych. W konsekwencji uczestniczka nie wykazała, że w sprawie ujawniło się zagadnienie wykładnicze o problemowym czy precedensowym charakterze, którego wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa.

Niezależnie od powyższego problematyka dowodu z opinii biegłego jest bardzo dobrze rozpoznana w judykaturze i doktrynie, w tym również w kontekście nieważności testamentu z przyczyn o których mowa w art. 945 § 1 pkt 1 k.c. Nie ma zatem potrzeby kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 7 września 2016 r., IV CSK 702/15; z 25 listopada 2003 r., II CK 277/02, niepubl. oraz orzeczenie Sądu Najwyższego z 15 lutego 1957 r., 1 CR 1137/57, OSN 1958, nr 4, poz. 96). W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest także pogląd, że wybór właściwego biegłego pozostaje decyzją sądu orzekającego (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 11 marca 2010 r., IV CSK 388/09, niepubl.). Skarżąca formułując zagadnienie

prawne zmierza natomiast w istocie do zweryfikowania prawidłowości wyboru i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego przez Sąd *meriti*.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) należy natomiast rozumieć sytuację, w której skarga jest uzasadniona w sposób ewidentny, wskazując na rażące i poważne uchybienia zaskarżonego orzeczenia, które są możliwe do stwierdzenia bez konieczności prowadzenia bardziej złożonych rozumowań. Jedynie w takim wypadku możliwa jest kontrola prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji w postępowaniu kasacyjnym. Obciążenie go oczywistą i istotną wadą wskazuje, że usunięcie tego orzeczenia z obrotu leży w interesie publicznym – a tym samym, że może dojść do realizacji celu skargi kasacyjnej, jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 kwietnia 2013 r., III CSK 67/13, niepubl. i z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15, niepubl. i przywołane tam orzecznictwo).

Bliższa analiza uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie pozwala przyjąć, by skarga była – w powyższym rozumieniu – oczywiście uzasadniona.

Wszystkie kwestie, na których skarżąca opiera twierdzenie o oczywistej zasadności skargi, były przedmiotem ustaleń i rozważań Sądu drugiej instancji. Sąd Okręgowy przytoczył podstawę faktyczną i prawną swojego rozstrzygnięcia, odniósł się w niezbędnym zakresie do zarzutów apelacji, wyłuszczył swoją koncepcję rozstrzygnięcia sprawy, wyjaśnił z jakich przyczyn aprobeuje zakres przeprowadzonego przez Sąd Rejonowy postępowania dowodowego oraz poczynione przez ten Sąd ustalenia faktyczne. Nie można stwierdzić, by sformułowane przez ten Sąd wnioski były w oczywisty sposób nieprawidłowe, zgodnie z opisanym wyżej rozumieniem przesłanki oczywistej zasadności skargi. Sposób sformułowania wniosku wskazuje, że skarżąca traktuje skargę kasacyjną nie jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, a jako instrument pozwalający jej na

kwestionowanie niesatysfakcjonującego ją rozstrzygnięcia w trzeciej instancji, któremu to celowi postępowanie kasacyjne nie służy.

Dostrzeżenia także wymaga, że rozstrzygnięcie Sądów *meriti* było przede wszystkim wynikiem oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego. Skarga kasacyjna jest natomiast instrumentem prawidłowości stosowania prawa przez sądy, a nie instrumentem kontroli ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia. Nie można zatem przenosić do postępowania kasacyjnego sporów dotyczących stanu faktycznego, gdyż jego ustalenie należy do sądów *meriti*, a Sąd Najwyższy nie ma w tym zakresie żadnych, ustrojowych ani procesowych kompetencji (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 14 stycznia 2000 r., I CKN 1169/99, OSNC 1169/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 139 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2014 r., IV CSK 671/13, niepubl.). Skonstruowany w ramach podstawy art. 398³ § 1 k.p.c. zarzut kasacyjny oparty na wykazywaniu przez skarżącą wadliwej oceny przez Sąd drugiej instancji dowodu z opinii biegłych, ze względu na treść art. 398³ § 3 k.p.c., nie mógłby zatem prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej, a tym samym nie może być również oczywiście uzasadniony. Skarga kasacyjna jest bowiem instrumentem prawidłowości stosowania prawa przez sądy, a nie instrumentem kontroli ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.). O oczywistej zasadności skargi nie może zatem świadczyć dokonanie przez Sąd Okręgowy oceny dowodu z opinii biegłych w sposób, który skarżącą uznaje za wadliwy, są to bowiem zagadnienia usuwające się spod kontroli Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym.

O oczywistej zasadności skargi nie przekonuje także pominięcie zgłoszonego przez skarżącą wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego, stwierdzenie bowiem, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy jest wystarczający do rozstrzygnięcia sprawy mieści się w kompetencjach Sądu *meriti*. Ocena wiarygodności i mocy dowodów jest podstawowym zadaniem sądu orzekającego, wyrażającym istotę sądenia, a więc rozstrzygania kwestii spornych w warunkach niezawisłości, na podstawie własnego przekonania sędziego (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 15 listopada 2004 r., II UK 80/04, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 30 października

2012 r., I UK 322/12, niepubl.). Powyższa zasada znajdzie zastosowanie również przy ocenie dowodu w postaci opinii opracowanej przez biegłego i powinna obejmować logikę, jasność i przejrzystość wyводу, niesprzeczność opinii z pozostałymi dowodami przeprowadzonymi w sprawie i uznanymi przez sąd za wiarygodne, spełnienie wymagań wynikających z tezy dowodowej, jednoznaczność opinii oraz poziom fachowej wiedzy biegłego (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 17 maja 1974 r., I CR 100/74, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001, nr 4, poz.64). Fakt, że opinia nie jest przekonywująca dla stron nie jest przesłanką dopuszczenia kolejnych opinii (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 10 października 2012 r., I UK 210/12, niepubl., z 14 listopada 2013 r., IV CSK 135/13, niepubl., z 14 lipca 2017 r., II CSK 655/16, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 7 listopada 2010 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001 nr 4, poz. 64).

W konsekwencji wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania, w konfrontacji z motywami zaskarżonego orzeczenia, nie wykazuje tezy, że przy jego ferowaniu popełniono uchybienia w zakresie stosowania i wykładni prawa, które miały charakter kwalifikowany i nie podlegały różnym ocenom.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 520 § 3 oraz art. 98 § 3, art. 98 § 1¹ k.p.c., art. 99 w zw. z art. 391 § 1 i w zw. z art. 398²¹ k.p.c., a także § 6 pkt 2 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst. jedn. Dz.U. z 2023 r., poz. 1935, ze zm.).

[A.T.]

[SOP]

